

Тернопіль : ТНЕУ, 2020. 415 с.

2. Статистичний збірник «Статистичний щорічник Тернопільської області за 2019 рік». Головне управління статистики у Тернопільській області. 2020.С.45.

3. Статистичний збірник «Населення Тернопільської області за 2019 рік». Головне управління статистики у Тернопільській області. 2020. С.93.

**Мандзюк Ольга Богданівна**

*Начальник відділу методології та організації роботи із застосування пенсійного законодавства управління пенсійного забезпечення Головного управління Пенсійного фонду України в Тернопільській області*

## **РОЗВИТОК ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ**

Впродовж існування України як незалежної держави пенсійна система постійно перебуває в стані реформування. Неодноразово змінювалися ставки страхових внесків, механізм їх обчислення, система фінансування пенсійних виплат та, власне, сам механізм обрахунку розміру пенсії. Не дивлячись на низку прийнятих законодавчих актів, які мали за мету врегулювати систему пенсійного страхування та забезпечити справедливий розмір пенсії, на який може розраховувати кожна особа, яка впродовж трудової діяльності сплачувала страхові внески, і на даний час пенсійна система не справляється з викликами сьогодення. У той же час, неможливо реорганізувати пенсійну систему як окремий елемент. Без врівноваження макроекономічних показників держава буде змушена застосовувати такі методи стабілізації, як зростання ставки єдиного соціального внеску, підвищення пенсійного віку та вимоги страхового стажу, які спрямовані на зменшення кількості пенсіонерів. Проте такі методи спроможні вирішити проблеми пенсійної системи на дуже коротку перспективу,

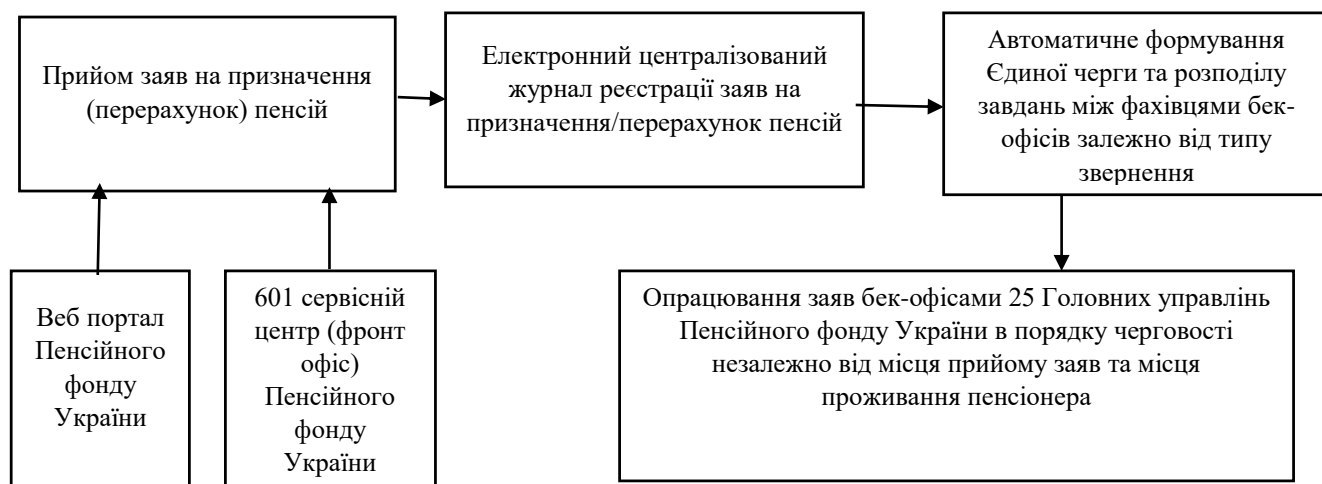
і в майбутньому проблема стабільної пенсійної системи залишиться невирішеною.

У процесі реформування пенсійної системи в Україні велика роль відведена активному впровадженню технологій електронного урядування в діяльності органів Пенсійного фонду та перехід на надання послуг в електронному вигляді. Так, розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.09.2016 № 672-р було затверджено Стратегію модернізації та розвитку Пенсійного фонду України на період до 2020 року, метою якої було забезпечення європейських стандартів функціонування та надання послуг, зміцнення фінансової стабільності, підвищення прозорості діяльності Пенсійного фонду, а також оптимізації адміністративних видатків [1].

На виконання Стратегії проведено оптимізацію структури органів Пенсійного фонду впродовж 2016-2019 рр. Зокрема, 628 місцевих управлінь у районах та містах ліквідовано та нині систему територіальних органів Пенсійного фонду складають 25 Головних управлінь Пенсійного фонду України в областях та м. Києві, 30 територіальних управлінь (в Донецькій та Луганській областях) та 69 територіальних органів, які не здійснюють свою діяльність. Завдяки оптимізації структури чисельність працівників в системі органів Фонду скоротилася на 34% (з 36,3 тис. осіб у 2015 році до 24 тис. осіб у 2019 році) [2].

На сьогодні найважливішим результатом виконання завдань, окреслених Стратегією, є цифровізація усіх процесів та надання послуг дистанційно в електронному вигляді. У напрямку поліпшення якості обслуговування громадян створено та впроваджено централізовану підсистему призначення та виплати пенсій. Використовуючи можливості інформаційних систем та реєстрів Пенсійного фонду України з 1 квітня 2021 року всі органи Фонду працюють за принципом екстериторіальності при призначенні та перерахунках пенсій. На практиці цей механізм працює наступним чином: з усіх звернень на призначення та перерахунки пенсій, які надійшли до органів Фонду на території України

(засобами веб порталу, через фронт-офіси, на автоматичне призначення пенсій) формується єдина черга та звернення, в порядку черговості, розподіляються між фахівцями з призначення та перерахунку пенсій в межах усіх територіальних управлінь Фонду, незалежно від місця проживання особи, яка звернулася за наданням послуги. Опрацьоване таким чином звернення надходить до управління за місцем проживання особи для виплати належних сум пенсій. При цьому на кожному етапі опрацювання формується окрема черга, і в процесі опрацювання одного звернення задіяні фахівці з призначення чи перерахунку пенсій з декількох областей. Такий принцип опрацювання звернень осіб на призначення чи перерахунок пенсії дозволяє раціонально використовувати кадровий потенціал, є механізмом однакового застосування законодавства у всіх органах Пенсійного фонду України (рис. 1).



**Рис. 1. Принцип екстериторіальності при призначенні/перерахунку пенсій**

Починаючи з 2017 року органи Пенсійного фонду України розпочали співпрацю з об'єднаними територіальними громадами щодо облаштування віддалених робочих місць, де спеціалісти надають пенсійні послуги, та станом на 01.01.2021 року поза межами Фонду обладнано 1303 віддалених робочих місць для обслуговування громадян, у т. ч. в об'єднаних територіальних

громадах (ОТГ)–644 [3]. Це мінімізує корупційні ризики, наближує найбільш популярні послуги до громадян та дає більше гнучкості і відповідальності громадам в організації надання адміністративних послуг.

Ще в 2012 році розпочав свою роботу веб-портал Пенсійного фонду України, та вже станом на 01.01.2021 р. на веб порталі Фонду зареєстровано 4,8 млн. користувачів, з них 1,2 млн – за допомогою кваліфікованого електронного підпису [3].

Під час карантинних обмежень впродовж 2020–2021 рр. надзвичайно позитивно показала себе практика дистанційного обслуговування громадян, у тому числі через веб портал Пенсійного фонду України, функції якого на даний час значно модернізовано та розширено. Зокрема, сьогодні з використанням кваліфікованого електронного підпису кожна особа має можливість зареєструватися на веб порталі, автоматично пройти автентифікацію та отримати можливість перегляду усіх своїх звернень до органів Фонду, переглянути електронну пенсійну справу, подати заяву на призначення чи перерахунок пенсії, ознайомитися з інформацією, яка відображена в даних персональної облікової картки застрахованої особи, одержати необхідні довідки.

На даний час також забезпечено можливість автентифікації користувачів на веб порталі Фонду засобами Інтегрованої системи електронної ідентифікації (GOV ID) з використанням технологій BankID та MobileID.

У 2019 році спеціально створеними в органах Пенсійного фонду підрозділами з ретроконверсії розпочато масштабне оцифрування паперових пенсійних справ та перетворення їх в електронні. Загалом оцифруванню підлягають понад 10 млн. раніше призначених пенсійних справ (до 01.09.2019). Завершення робіт очікується до 2024 року. Слід зазначити, що, починаючи з вересня 2019 року призначення та виплата пенсій органами Фонду відбувається на підставі виключно електронних пенсійних справ, які формуються шляхом

сканування поданих заявниками документів та накладання кваліфікованого електронного підпису відповідальною особою на кожному етапі опрацювання.

З 1 липня 2020 року Пенсійний фонд України на виконання Указу Президента України №837/2019 р. від 08.11.2019 р. впроваджено нову послугу – автоматичне призначення пенсії. Пенсія призначається автоматично при досягненні пенсійного віку. При цьому немає необхідності додатково звертатись та особисто відвідувати органи Пенсійного фонду. Сервіс дозволяє надати всю необхідну для призначення пенсії інформацію завчасно та провести перевірку наявних у Пенсійному фонді даних. Послуга надається засобами веб порталу Пенсійного фонду з використанням кваліфікованого електронного підпису.

В сучасних умовах цифровізації та наближення адміністративних послуг до населення запроваджено мобільний застосунок «Пенсійний фонд», який забезпечує зручний доступ до електронних сервісів та пенсійних послуг з мобільних пристроїв (смартфонів та планшетів). Завдяки мобільному застосунку можна подати заяву на призначення(перерахунок) пенсії, зокрема, анкету-заяву на «Автоматичне призначення пенсії», подати запит для внесення змін до пенсійної справи, отримати й завантажити на мобільний пристрій електронні документи з реєстру застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування, доступні в особистому кабінеті, переглянути дані, які відображені в Реєстрі застрахованих осіб, інформацію про заробітну плату, сплачені на користь особи страхові внески, набутий страховий стаж і, якщо особа є пенсіонером, є можливість переглянути електронну пенсійну справу, одержувати й переглядати повідомлення від Пенсійного фонду України, відстежувати стан опрацювання звернень до органів Пенсійного фонду. За допомогою застосунку можна й отримати електронні документи (витяг з Реєстру застрахованих осіб, індивідуальні відомості за формами ОК5, ОК7, довідку про доходи пенсіонера, довідку про трудовий і страховий стаж тощо).

Для осіб, які незабаром досягнуть пенсійного віку, надзвичайно зручним сервісом є «Пенсійний калькулятор», запроваджений у грудні 2019 року. На підставі даних реєстрів, які є в Пенсійному фонді, такий сервіс забезпечує прогнозний розрахунок розміру майбутньої пенсії.

Важливим кроком на шляху вдосконалення функціонування системи загальнообов'язкового пенсійного страхування є впровадження обліку трудової діяльності працівників в електронній формі. На сьогодні поставлене завдання для органів Пенсійного фонду впродовж 5 років провести оцифрування усіх трудових книжок працівників. Безперечно, запровадження електронної трудової книжки має ряд переваг. Це зручність та швидкість доступу працівників до інформації про трудову діяльність та набутий стаж, зниження витрат роботодавців на забезпечення належного зберігання та ведення трудових книжок, зменшення негативних наслідків втрати документів, мінімізація ризиків помилкових і неточних відомостей, зменшення чисельності служби персоналу, використання даних для одержання державних послуг. Поряд з цим, слід відмітити і недоліки такої системи – це великі фінансові витрати для забезпечення розробки програмного забезпечення, захисту і підтримки бази даних і надзвичайно великий об'єм роботи щодо внесення в електронну базу даних з усіх трудових книжок, перебої в роботі програмного забезпечення, необхідність постійного і якісного доступу до інтернету. Та, як бачимо, недоліки менш вагомі, ніж переваги.

З боку держави зацікавленість у впровадженні електронного обліку трудової діяльності працівника зумовлена економічними інтересами, необхідністю контролю за наповненням фондів соціального і пенсійного страхування. Завдяки впровадженню електронних трудових книжок будуть створені передумови для ефективного управління трудовими ресурсами, автоматичного призначення усіх соціальних виплат, покращення якості надання державних послуг, детінізації зайнятості населення.

У сучасних умовах впровадження сучасних управлінських і інформаційних технологій, цифрова трансформація адміністративних процесів, запровадження цифрових технологій в пенсійній системі спрямовані, безумовно, на покращення умов обслуговування і якості надання послуг, що є важливим завданням реформування пенсійної системи на даному етапі.

### **Список використаних джерел:**

1. Про схвалення Стратегії модернізації та розвитку Пенсійного фонду України на період до 2020 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 вересня 2016 р. №672-р «». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/672-2016-%D1%80#Text>.

2. Звіт про роботу Пенсійного фонду України за 2019 рік. URL: [https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit\\_2019/zvit-2019-pfu-2.pdf](https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit_2019/zvit-2019-pfu-2.pdf)

3. Звіт про роботу Пенсійного фонду України за 2020 рік. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit2020/pfu-2zvit-2020.pdf>.

**Матушевський Олексій Петрович**  
*Головний спеціаліст сектору документального забезпечення  
ГУ ДМС у Львівській області*

### **НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ МИТНОГО ОПОДАТКУВАННЯ**

Аналіз та практика світового досвіду правового регулювання свідчить про продуману структуру оподаткування в країнах, що дозволяє уникнути значних обсягів правопорушень.

Адже від рівня податкового навантаження не повинно залежати збільшення